

Ubi distinguuntur propositiones æquivoce,

1° Assignanda sunt membra distinctionis;

2° Definienda et explicanda sunt, si per se clara non sint;

3° Concedenda est propositio in sensu quo vera est, et, si opus sit, datur ratio cur concedatur;

4° Negatur eadem propositio in sensu quo falsa est, et datur ratio negati;

5° Deinde ostenditur consequens ex antecedente bene intellecto inferri non posse.

Totum artificium evolvendæ distinctionis sequenti versu continetur :

Divide, defini, concede, negato, probato.

PARS PRIMA

LOGICA.

Logica, a voce græca λόγος, *verbum* seu *sermo*, sic dicta, quia mentis operationes et verba quibus exprimuntur diriguntur, vocari potest, quoad vim nominis, disciplina sermocinatrix.

Dialectica quoque nuncupatur, a dialogis quos inter se habebant logici, interrogando, respondendo, obijciendo et solvendo; qui dicendi modus a Platone aliisque magni nominis philosophis usurpatus est.

Duplex distinguitur logica, naturalis scilicet et artificialis. Logica *naturalis* est facultas quam habemus a natura cogitationes nostras ad verum juxta aliquem ordinem dirigendi. Sic rustici et artifices in multis sæpe optime ratiocinantur.

Logica *artificialis* est cognitio regularum quibus hæc facultas dirigitur et perficitur, et definiri potest: Scientia mentis operationes dirigens, tum in studio, tum in manifestatione veritatis.

1° Dicitur *scientia*, quia, ex principiis certis proficiscens, demonstrat quod docet: est simul ars, si spectetur ut exercitium ratiocinandi et argumentandi. Quia tamen logici eam sub priori respectu considerant, vocem *scientia* voci *ars* præferendam esse duximus.

Dicitur 2° *mentis operationes dirigens*: per illas voces logica a cunctis aliis scientiis et artibus secernitur.

Dicitur 3° *tum in studio, tum in manifestatione veri-*

tatis; quæ voces finem logicæ modo generali expriment.

A multis logica definiri solet *ars cogitandi*; sed illa definitio, brevissima quidem, prima conditione ad legitimam definitionem requisita, videlicet claritate, gaudere non videtur; non clare enim percipitur quid significet vox *cogitandi*, nisi explicetur. Nostra igitur definitio convenientior videtur.

Cogitationes nostras attente considerantibus patet aliud esse objecta simpliciter nobis repræsentare; aliud quidquam de illis pronuntiare; aliud cogitationes ex aliis cogitationibus deducere, et aliud eas ordinare. Unde logica in quatuor dividitur dissertationes, quæ de idea, de iudicio, de ratiocinio et de methodo tractant: quinta additur, de existentia et motivis certitudinis.

DISSERTATIO PRIMA DE IDEA.

Idea, a voce græca εἶδω, *video*, derivatur. Considerari potest prout est in mente, vel prout extra mentem profertur. Duplex igitur dissertationis erit caput.

CAPUT PRIMUM.

DE IDEA PROUT IN MENTE EXISTIT.

Idea prout in mente existit, seu ratione sui generatim spectata, et latiori sensu sumpta, definiri solet: Mera alicujus objecti repræsentatio existens in mente. Dicitur 1° *mera*, id est *simplex* repræsentatio; quia nihil affirmat aut negat de objecto. Dicitur 2° *repræsentatio alicujus objecti*; ubi enim aliquod objectum percipimus, illud quodam modo in mente nostra fit præsens, non tamen semper sub imagine corporea; multa siquidem percipimus objecta pure intellectualia quæ sub

nulla imagine repræsentari possunt, qualia sunt: v. g. cogitatio, affirmatio, negatio, etc. Hic non attingimus modum quo in mente fit ista repræsentatio. Dicitur 3° *in mente*; non autem requiritur ut objectum extra mentem realiter existat: dantur enim ideæ rerum mere possibilem; v. g., montis aurei, fluminis lactei, etc.

Hinc nulla datur idea nihili: idea enim, ex dictis, est repræsentatio objecti: atqui nihilum non est objectum quod repræsentari possit, siquidem, juxta vulgare axioma ab omnibus receptum, *Nihili nullæ sunt proprietates*. Nec sufficit dicere, cum quibusdam, ideam nihili esse modificationem animi haud quidquam repræsentantem; talis quippe definitio nihil explicat, et rationes quæ pro hac opinione afferri solent meræ sunt cavillationes viro sapienti prorsus indignæ.

Pauca nobis dicenda sunt, 1° de idearum divisione; 2° de earumdem proprietatibus; 3° de præcipuis functionibus mentis circa eas.

ARTICULUS PRIMUS.

DE IDEARUM DIVISIONE.

Ideæ considerari possunt ratione originis, ratione objecti repræsentati, et ratione modi quo repræsentantur.

1° *Ratione originis* dividuntur a multis in innatas, adventitias et factitias. Illæ dicuntur *innatæ* quæ primo existentia nostræ instanti a Deo in mentibus nostris imprimuntur. Alii tamen eas aliter definiunt. Quid de hujusmodi ideis sentiendum sit videbimus in *Metaphysica*.

Ideæ *adventitiæ* sunt illæ quæ decursu temporis variis ex causis in mente nostra nascuntur, sive occasione objectorum externorum, sive occasione aliarum idearum jam acquisitarum, vel a Deo immediate conceduntur. Oppositæ sunt ideis innatis.

Ideæ *factitiæ* sunt illæ quas ex aliis ideis jam habitis componimus. Plures eas appellant *notiones*. Talis est idea montis aurei, quam ex idea montis et ex idea auri efformamus.